

*Enligt sändlista*Ellen Nystedt
Naturavdelningen
036-39 50 60Postadress 551 86 Jönköping
Besöksadress Hamngatan 4
Tfn 036-39 50 00
Fax 036-12 15 58
E-post
jonkoping@lansstyrelsen.se
www.lansstyrelsen.se/jonkoping
Plusgiro 6 88 06-9
Bankgiro 5206-5877

Beslut om utvidgning av naturreservatet Vretaholms eklandskap i Jönköpings kommun

Länsstyrelsens beslut

Länsstyrelsen förklarar med stöd av 7 kap. 4 § miljöbalken (1998:808 MB) området Vretaholms eklandskap, som det avgränsas på bifogad karta (bilaga 1), som naturreservat.

Syftet med naturreservatet är att:

- bevara och skapa förutsättningar för biologisk mångfald knuten till jätteeksmiljöer.
- bevara och skapa förutsättningar för biologisk mångfald knuten till äldre ädellövskog och tallar i en solexponerad västbrant.
- bibehålla Natura 2000-habitaten och dess typiska arter i gynnsam bevarandestatus.

För att tillgodose syftet med naturreservatet beslutar Länsstyrelsen med stöd av 7 kap. 5, 6 och 30 §§ miljöbalken, samt 22 § förordning (1998:1252) om områdesskydd enligt miljöbalken m.m., att nedan angivna föreskrifter ska gälla för reservatet (se **Reservatsföreskrifter**).

Länsstyrelsen fastställer, med stöd av 3 § förordningen om områdesskydd enligt miljöbalken m.m., de mål och riktlinjer för områdets långsiktiga vård som framgår av den till beslutet hörande skötselplanen (bilaga 2). Förvaltare av reservatet ska vara Länsstyrelsen i Jönköpings län.

Beslutet innebär att naturreservatet nu omfattar ett 31 hektar större område än det som skyddats genom tidigare beslut. Länsstyrelsens beslut den 11 december 2001 (dnr 231-9820-99) om bildande av naturreservat och fastställelse av skötselplan upphör att gälla i och med att detta beslut vinner laga kraft.

Administrativa data

Objektnamn	Vretaholms eklandskap
Skyddsform	naturreservat
Beslut om Natura 2000	ja, delvis SE0310203
Kommun	Jönköping
Socken	Gränna
Karta	fastighetskarta: 7E7e & 7E6e
Lägesbeskrivning	ett par km norr om Gränna mellan E4:an och gamla riksettan
Fastigheter	del av Vretaholm 6:6, 6:2 & 28:1. Del av Uppgränna 5:5, 5:7, 5:8, 5:9, 5:13, 7:6, 8:2 & 9:2 nyttjanderätter och servitut redovisas, liksom den fastighetsreglering som pågår, i sakägarförteckningen, bilaga 3
Fastighetsägarkategori	enskilda & staten (Naturvårdsverket)
Gräns	se karta, bilaga 1. Gränsen är delvis inmätt av Lantmäteriet
Areal	103 ha

Beskrivning av området

Vretaholms eklandskap ligger mellan E4:an och gamla riksettan, strax norr om Gränna. Den södra delen av reservatsområdet används som betesmark och den norra är en västbrant med ädellövskog. Hela reservatet är brant och kuperat, höjdskillnaden mellan reservatets lägsta och högsta punkt är hela 165 m. I de brantaste partierna går berg i dagen men där det är något flackare är träd- och buskskiktet tätt med en stor blandning av olika ädla lövträd. En stor del av den södra sluttningen domineras av en öppen betespräglad miljö med grova och spärrgreniga ekar. Fler än hundra träd har en stamdiameter överstigande en meter. Inom området har ett 15-tal rödlistade arter av lavar, svampar och insekter hittats. Arterna är framför allt knutna till grov ek, bland annat den på rödlistan upptagna gammelekslaven (VU). Mulmrika ekar som utgör lämpligt habitat för många insekter finns främst i den södra ekhagen. För insektslivet är även den rika förekomsten av vit-/rosablommande buskar av stor betydelse.

För mer information om området och dess naturvärden hänvisas till skötselplanen (bilaga 2).

Reservatsföreskrifter**A. Föreskrifter enligt 7 kap. 5 § miljöbalken om inskränkningar i rätten att använda mark- och vattenområden**

Inom reservatet, föreskriftsområde I (det ursprungliga reservatet), är det förbjudet att:

1. bedriva skogsbruk eller på annat sätt skada levande eller döda träd eller plocka bort död ved. Förbudet mot att plocka bort liggande döda träd och döda grenar gäller inte inom föreskriftsområde Ia.

2. framföra motordrivet fordon så att det orsakar djupa spår i marken eller skadar träden
3. använda kemiska bekämpningsmedel, kalk eller andra växtnäringsämnen
4. bedriva täktverksamhet
5. spränga, gräva, schakta, utfylla eller tippa
6. anlägga campingplats.

Det är utan Länsstyrelsens tillstånd förbjudet för sakägare att:

1. uppföra helt ny byggnad eller anläggning
2. anlägga mark- eller luftledning, mast eller antenn
3. anlägga ny väg, led eller parkeringsplats
4. sätta upp tavla, skylt, inskrift, affisch eller därmed jämförlig anordning
5. uppföra stängsel eller annan hägnad annat än för jordbrukets behov
6. anordna upplag annat än tillfälligt för jord- och skogsbrukets behov
7. plantera in för trakten främmande växt- eller djurart

Inom reservatet, föreskriftsområde II (utvidgningen), är det förbjudet att:

1. bedriva skogsbruk eller på annat sätt skada eller transportera bort hela eller delar av levande eller döda träd eller buskar med undantag för nedfallna träd/grenar som hindrar djurhållning i betesmarker
2. borra, spränga, gräva, schakta, utfylla, tippa eller utföra annan mekanisk markbearbetning
3. anordna upplag av något slag
4. bedriva täkt av något slag med undantag för befintliga brunnar/vattentäkter
5. uppföra byggnad, parkerings- eller campingplats eller annan anläggning med undantag för underhåll av befintliga jakttorn/byggnader
6. uppföra stängsel eller annan hägnad med undantag inom betesmark
7. framföra motordrivet fordon med undantag för jordbrukets behov och för uttransport av fällt vilt med mindre fordon på fastmark
8. anlägga mark- eller luftledning, mast eller antenn med undantag för underhåll av befintliga ledningar
9. anlägga väg, led, bro eller spång
10. plantera in för området främmande arter
11. använda kemiska bekämpningsmedel, kalk eller andra växtnäringsämnen.

B. Föreskrifter enligt 7 kap. 6 § miljöbalken om skyldighet att tåla visst intrång

Fastighetsägare och innehavare av särskild rätt till fastighet förpliktas tåla att följande anordningar utförs och åtgärder vidtas för att tillgodose syftet med reservatet.

1. Utmärkning och skyltning av reservatet.
2. Uppsättning och underhåll av informationstavlor (vid parkering och utmed strövstig).
3. Anläggande och underhåll av parkeringsplats, strövstig och rastplats
4. Utförande av åtgärder för att uppnå syfte och bevarandemål med reservatet, bland annat underhåll av stig till Brahehus, uppförande av utsiktsplats med bänkbord, naturvårdande röjningar och gallringar, ringbarkning och friställande av träd, öppethållande av hagmarker samt uppföljning av bevarandemål, samt genomförande av undersökningar av djur- och växtarter samt av mark- och vattenförhållanden.
5. Genomförande av undersökningar av djur- och växtarter samt av mark- och vattenförhållanden, inklusive uppföljning av bevarandemål.

C. Föreskrifter för allmänhet och sakägare enligt 7 kap. 30 § miljöbalken om rätten att färdas och vistas inom reservatet och om ordningen i övrigt inom reservatet

Inom reservatet är det förbjudet att:

1. förstöra, skada eller plocka bort fast naturföremål eller liggande eller stående döda träd eller buskar eller delar av träd eller buskar
2. plocka eller samla in kärlväxter, mossor, lavar eller svampar, med undantag för bär och matsvamp för husbehov
3. samla in ryggradslösa djur med hjälp av fällor
4. störa djurlivet
5. elda
6. framföra motordrivet fordon
7. sätta upp tavla, affisch, skylt, inskrift, eller därmed jämförlig anordning
8. framföra motordrivet fordon, parkera eller ställa upp motorfordon, husbil eller husvagn
9. tälta
10. cykla eller rida annat än på anvisad väg
11. medföra okopplad hund eller annat lösgående husdjur.

Föreskrifterna under A och C ovan ska inte utgöra hinder för de åtgärder som behövs för reservatets skötsel och uppföljning enligt fastställd skötselplan (bilaga 2). Föreskrifterna ska inte heller utgöra hinder för normalt underhåll av vägar, elledningar och vandringsleden upp till Brahehus. Från föreskrifterna undantas även åtgärder för vetenskaplig undersökning eller motsvarande, som i förväg godkänts av Länsstyrelsen.

Länsstyrelsen vill erinra om att även andra lagar, förordningar och föreskrifter än reservatsföreskrifterna gäller/ kan gälla för området.

Bakgrund

Det ursprungliga reservatet bildades år 2001 och har diarienummer 231-9820-99.

Vid en utvärdering över all mark med höga naturvärden i Östra Vätterbranterna 2005 bedömdes att utvidgningen av Vretaholms eklandskap

tillsammans med 11 andra områden vara i behov av ett långsiktigt skydd i form av naturreservat. Markägarna fick i augusti 2005 ett informationsbrev om förslaget till naturreservat. Under 2005 och 2006 diskuterades förslaget mellan Länsstyrelsen och markägare. I november 2006 beställde Länsstyrelsen en värdering för utvidgningen av Vretaholms eklandskap. I december 2008 var avtal om köp eller inträngsersättning träffade för 7 av 8 fastigheter.

Samråd enligt 25-26 §§ förordningen om områdesskydd enligt miljöbalken m.m. har skett med Naturvårdsverket, Skogsstyrelsen samt Jönköpings kommun.

Förslag till beslut och skötselplan skickades den 21 maj 2008 på remiss till Jönköpings kommun, Skogsstyrelsen, Jönköpings Energi AB och olika intresseorganisationer. Berörda sakägare förelades samtidigt att inkomma med yttranden. Yttranden har inkommit från Jönköpings kommun, som tillstyrker förslag till beslut och skötselplan.

Naturreservatets föreskrifter för det ursprungliga området ändras inte i och med detta nya beslut. A-föreskrifterna är således olika för det ursprungliga reservatet och utvidgningen men B- och C-föreskrifterna är desamma.

Motivering

Bestämmelser

Enligt 7 kap. 4 § MB (1998:808) får ett mark- eller vattenområde av länsstyrelsen förklaras som naturreservat i syfte att bevara biologisk mångfald, vårda och bevara värdefulla naturmiljöer eller tillgodose behov av områden för friluftslivet. Ett område som behövs för att skydda, återställa eller nyskapa värdefulla naturmiljöer eller livsmiljöer för skyddsvärda arter får också förklaras som naturreservat.

Enligt 7 kap. 5 § MB ska i ett beslut om att bilda naturreservat skälen för beslutet anges. I beslutet ska också anges de inskränkningar i rätten att använda mark- och vattenområden som behövs för att uppnå syftet med reservatet, såsom förbud mot bebyggelse, uppförande av stängsel, upplag, schaktning, täkt, uppodling, dikning, plantering, avverkning, jakt, fiske och användning av bekämpningsmedel. En inskränkning får innebära att tillträde till området förbjuds under hela eller delar av året.

I 7 kap. 6 § MB anges bland annat att om det behövs för att tillgodose syftet med ett naturreservat, får länsstyrelsen förplikta ägare och innehavare av särskild rätt till fastighet att tåla sådana intrång som att det inom området

1. anläggs vägar, parkeringsplatser, vandringsleder, raststugor, tältplatser, badplatser, sanitära inrättningar eller liknande anordningar,
2. utförs gallring, röjning, slåtter, plantering, betesdrift, avspärning eller liknande åtgärder, eller
3. genomförs undersökningar av djur- och växtarter samt av mark- och vattenförhållanden.

I 7 kap. 25 § MB anges att vid prövning av frågor om skydd av områden enligt detta kapitel ska hänsyn tas även till enskilda intressen. En inskränkning i enskilds rätt att använda mark eller vatten som grundas på skyddsbestämmelse i kapitlet får därför inte gå längre än som krävs för att syftet med skyddet ska tillgodoses.

I 7 kap. 30 § MB stadgas att föreskrifter om rätten att färdas och vistas inom ett område som skyddas enligt detta kapitel och om ordningen i övrigt inom området får meddelas av regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer, om det behövs för att tillgodose syftet med skyddet. Föreskrifterna ska gälla omedelbart, även om de överklagas.

I 2 § förordningen om områdesskydd enligt miljöbalken m.m. anges bl.a. att Länsstyrelsen ansvarar i länet för områdesskyddet.

Enligt 3 § förordningen om områdesskydd enligt miljöbalken m.m. ska länsstyrelsen fastställa en skötselplan för ett naturreservats långsiktiga vård. En skötselplan ska ingå i varje beslut om bildande av ett naturreservat.

Länsstyrelsen får, enligt 22 § förordningen om områdesskydd enligt miljöbalken m.m., meddela föreskrifter enligt 7 kap. 30 § miljöbalken.

Av 2 kap. 6 § MB framgår att för en verksamhet eller åtgärd som tar i anspråk ett mark- eller vattenområde ska det väljas en plats som är lämplig med hänsyn till att ändamålet ska kunna uppnås med minsta intrång och olägenhet för människors hälsa och miljön. Bestämmelserna i 3 och 4 kap. ska, bl.a. vid prövning av frågor enligt 7 kap., tillämpas endast i de fall som gäller ändrad användning av mark- eller vattenområden.

Enligt 5 § förordning (1998:896) om hushållning med mark- och vattenområden m.m. ska den myndighet, som ska tillämpa bestämmelserna i 3 och 4 kap. miljöbalken i ett ärende, i beslutet ange om den prövade anläggningen, verksamheten eller åtgärden går att förena med en från allmän synpunkt lämplig användning av mark- och vattenresurserna samt med den för området gällande regionplanen eller kommunala översiktsplanen.

I 3 kap. 6 § andra stycket MB anges att områden som är av riksintresse för naturvården, kulturmiljövården eller friluftslivet ska skyddas mot åtgärder som kan påtagligt skada natur- eller kulturmiljön. Av 3 kap. 8 § andra stycket MB följer att områden som är av riksintresse för anläggningar för industriell produktion, energiproduktion, energidistribution, kommunikationer, vattenförsörjning eller avfallshantering ska skyddas mot åtgärder som kan påtagligt försvåra tillkomsten eller utnyttjandet av anläggningarna. Enligt 3 kap. 10 § ska om ett område är av riksintresse för flera oförenliga ändamål, företräde ges åt det eller de ändamål som på lämpligaste sätt främjar en långsiktig hushållning med marken, vattnet och den fysiska miljön i övrigt. Beslut med stöd av första stycket får inte strida mot bestämmelserna i 4 kap. Enligt 4 kap. 8 § MB är de områden som anges i 2-8 §§, med hänsyn till de natur- och kulturvården som finns i området, i sin helhet av riksintresse. I 4 kap. 2 § MB ska inom området Vättern med öar och strandområden, turismens och friluftslivets, främst det

rörliga friluftslivets, intressen beaktas vid bedömningen av tillåtligheten av exploateringsföretag eller andra ingrepp i miljön.

Bedömning

Länsstyrelsen arbetar med genomförande av de av riksdagen beslutade, miljömålen. Naturreservatsbildning av Vretaholms eklandskap bidrar till att miljömålen "Levande skogar", "Ett rikt odlingslandskap" och "Ett rikt växt och djurliv" kan uppfyllas. Vretaholms eklandskap utgörs av naturskog och trädbevuxen hagmark inom värdestrakten Östra Vätterbranterna och i ett dellandskap med naturvärden knutna till ädellövsog och jätteträd. Området prioriteras för långsiktigt skydd enligt Länsstyrelsens och Skogsstyrelsens "Strategi för formellt skydd av skog i Jönköpings län". Det ursprungliga reservatet är Natura 2000-område sedan år 2000.

I länet finns få jämförbara ekhagar vad gäller storlek, ålder och antalet ekar med jätteträdsdignitet. Totalt finns över 120 jätteträd i området. Jätteträdsmiljöer prioriteras i Länsstyrelsens åtgärdsprogram för hotade arter. Den rödlistade gammelekslaven har hittats på 17 jätteekar. Sammanlagt finns över 80 förekomster av ett 15-tal olika rödlistade arter av lavar, svampar och insekter inom området.

Den solexponerade västbranten är bevuxen med en naturskog med tall och ädellövträd. Arter som växer i området är ek, lind, lönn, oxel, rönn, ask, hassel, alm, björk, gran, tall och fågelbär. Tillgången på äldre träd och död ved är mycket god. Stora delar utav branten är klassad som värdekärna vilket innebär att det är ett naturområde som bedöms ha en stor betydelse för flora och fauna.

Vretaholm är med i länets naturvårdsprogram (Natur i Jönköpings län 80-34) och naturvärdena inom Vretaholms eklandskap har uppmärksammats i flera undersökningar, bland annat i Ängs- och hagmarksinventeringen och i Skogsstyrelsens nyckelbiotopsinventering. Sju nyckelbiotoper finns registrerade i området. Ett mindre område i reservatets södra del inventerades 1995 i Löv- och barrskogsinventeringen i Jönköpings län. Inom Östra Vätterbrantprojektet inventerade Pro Natura 1999, på Länsstyrelsens uppdrag, Vretaholms eklandskap med inriktning på nyckelbiotoper i odlingslandskapet och jätteträd. I början av 1990-talet genomfördes en inventering av vedlevande insekter i området i vilken det fastslogs att de höga naturvärdena bäst bevaras genom bildande av naturreservat (Kjell Antonsson 1990). För att bevara områdets höga naturvärden måste i första hand hagmarken hållas öppen genom bete och tillgången på död ved och grova ekar säkras.

Skälen till utvidgning av naturreservatet är att skydda och bevara en större del av branten med den värdefulla tall och ädellövsogen. Med en större sammanhängande värdekärna med kontinuitet av tall och ädellövträd förbättras förutsättningarna att bevara växter och djur. Utvidgningen består av flera nyckelbiotoper och det finns fynd av hotade arter. Genom utvidgningen får reservatet även en bättre arrondering.

Länsstyrelsen bedömer att de stora naturvärdena i området kräver ett skydd mot rationellt brukande av mark, främst skogsbruk och användning av kemiska bekämpnings- och gödselmedel. Området ska därför särskilt skyddas som naturreservat. Länsstyrelsen anser att utvidgningen av reservatet är nödvändigt för att långsiktigt bevara områdets höga naturvärden. Föreskrifterna är anpassade till reservatets syften och höga naturvärden. De är främst avsedda att skydda och bevara skyddsvärda träd, ädellövskog och betesmark i området. Länsstyrelsen har enligt 7 kap. 25 § miljöbalken avvägt föreskrifterna för området mot sakägarnas intressen och bedömer att föreskrifterna inte går längre än vad som krävs för att syftet med skyddet ska tillgodoses. Föreskrifterna för det ursprungliga reservatet är fortsatt desamma.

Vretaholms eklandskap ligger inom ett område utpekad som riksintresse för naturvård (NRO06008) och kulturmiljövård (F78), som enligt 3 kap. 6 § MB ska skyddas mot åtgärder som kan påtagligt skada natur- eller kulturmiljön. Den norra delen av naturreservatet berör också ett område som av Statens energimyndighet utpekats som riksintresse för vindbruk enligt 3 kap. 8 § MB (F031). Den södra delen av naturreservatet är utpekad som riksintresse inom nätverket för Natura 2000 (SE0310203) och hela naturreservatet ligger dessutom inom riksintresse för det rörliga friluftslivet enligt 4 kap. 2 § MB. Vid en prövning av flera oförenliga riksintressen enligt 3 kap. 5-8 §§ MB ska enligt 3 kap. 10 § MB företräde ges åt det eller de ändamål som på lämpligaste sätt främjar en långsiktig hushållning marken, vattnet och den fysiska miljön i övrigt. Beslut med hänvisning till 3 kap. 10 § MB får inte strida mot bestämmelserna i 4 kap. MB.

De aktuella riksintresseområdena är delvis överlappande. Naturreservatet som helhet berör endast en mindre del av riksintresset för vindbruk. Att i stort sett hela naturreservatet ligger inom 500 meter från bebyggelse och trafikerad väg utgör redan idag en begränsning vid etablering av vindkraft i området. Jönköpings kommun har år 2008 antagit en policy för etablering av vindkraft. Vindkraftpolicyn anger att etablering av vindkraftverk inom naturreservat generellt inte bedöms som lämplig på grund av de höga natur- och bevarandevärdena. Om ett motstående riksintresse bedöms att påtagligt skadas av en etablering av vindkraftverk, anges i policyn att en etablering inte kan ske. Inom området med överlappande riksintressen skulle exploatering i form av nutidens vindkraft skada riksintresse för naturvård och biologiska värden knutna till grova träd, genom den markberedning, schaktning och anläggande av vägar detta skulle innebära.

Vid en avvägning mellan de olika riksintressena bedömer Länsstyrelsen, mot bakgrund av ovanstående, att utvidgningen av det aktuella naturreservatet på bästa sätt främjar en långsiktig hushållning av det aktuella området. Beslutet om utvidgning av reservatet kan inte heller anses strida mot bestämmelserna i 4 kap. MB. Reservatsbildningen är förenlig med hushållningsbestämmelserna i 3 och 4 kap. MB och med den för området gällande översiktsplanen.

Hur man överklagar m.m.

Detta beslut kan överklagas hos regeringen (Miljödepartementet) genom skrivelse till Länsstyrelsen – se bilaga 4 (formulär 23).

Upplysning

Beslutet ska kungöras i länets författningssamling, samt i Jönköpings-Posten. Föreskrifterna enligt 7 kap. 30 § MB träder i kraft den 6 juni 2009 och de gäller omedelbart även om de överklagas.

I den slutliga handläggningen av detta ärende, i vilket länsråd Monica Flodström beslutat och naturvårdshandläggare Ellen Nystedt varit föredragande, har även länsjurist Ulrika Källberg, naturvårdsdirektör Johan Uhr och t.f. funktionsansvarig områdesskydd Helena Uhlén deltagit.

Monica Flodström

Ellen Nystedt

Bilagor

1. Beslutskarta
2. Skötselplan
3. Sakägarförteckning
4. Hur man överklagar
5. Sändlista

Föreskriftsområden

I

la

II

Yttergräns

Tillhör Länsstyrelsens beslut
2009-05-15, dnr 511-10828-05

